

1. Суспільне і сімейне виховання, їх взаємодія

Сім'я є першоосновою духовного, економічного та соціального розвитку суспільства. У процесі розвитку людської цивілізації вона набула функцій, які в єдності забезпечують повноцінність її існування, саморозвиток та життєдіяльність як соціального інституту. Основними функціями сучасної сім'ї є економічна, репродуктивна, виховна, комунікативна, регулятивна.

Виховання дітей - одна з найважливіших функцій родини. Вона забезпечує належні матеріальні та педагогічні умови для фізичного, морального й духовного розвитку дитини, становлення особистості.

Родинне виховання - це виховання дітей в сім'ї батьками, родичами, опікунами або особами, що замінюють батьків. Специфічною особливістю родинного виховання є те, що воно здійснюється в контексті життя самої сім'ї, на основі внутрішніх стосунків, трудових та опікунських обов'язків і родинно-побутової культури. Його визначальна роль обумовлена глибинним впливом на весь комплекс фізичного і духовного життя дитини.

“Сім'я - перше джерело, з якого починається велика ріка почуттів і переконань.” - *В. О. Сухомлинський*

Метою родинного виховання є формування якостей і властивостей особистості, які допомагають гідно долати труднощі й перепони, що трапляються на життєвому шляху. Досвід численних поколінь засвідчує, що до таких якостей й властивостей належить фізичне здоров'я, розвинутий інтелект, працьовитість, моральність, духовність, готовність до сімейного життя. Саме вони й складають головну мету родинного виховання.

Зміст виховання в родині обумовлений метою виховання в демократичному суспільстві і специфікою родинного виховання. Тому його складовими компонентами є відомі напрями виховання - фізичне, інтелектуальне, моральне, трудове, художньо-естетичне, екологічне, статеве.

Фізичне виховання виступає сьогодні на перший план, бо пріоритет здоров'я є найвищим. У сім'ї фізичне **виховання** дітей забезпечується створенням здорового способу життя, правильною організацією розпорядку дня, заняттями спортом, загартуванням організму і под.

Інтелектуальне виховання передбачає зацікавлену участь батьків у розвитку пізнавальних інтересів, здібностей, нахилів і талантів дітей; формуванні свідомого ставлення до знань і постійного їх оновлення, прагненні до освіти й творчого самовдосконалення.

Моральне виховання в сім'ї плекає гуманістичні основи особистості: любов, повагу, співпереживання, милосердя, доброту, совість, чесність, порядність, справедливість, гідність, обов'язок. У родині зберігається і шанується рідна мова, свобода, незалежність, єдність роду, народу, демократизм стосунків, самостійність та ініціативність.

У сім'ї формуються всі складові справжнього громадянства. Вона є першою спільнотою дитини, що виховує суспільні якості, вчить проявляти свою особистість відповідно до суспільних вимог, для спільного добра. Родина виховує члена суспільства, національно свідомого громадянина.

Трудове виховання в українській родині закладає основи майбутнього життя дітей. Воно забезпечує розуміння праці як вищої цінності людини і суспільства, повагу до людей праці, формує працьовитість, господарність, бережливе ставлення до суспільної і приватної власності, природних багатств, готовність до життєдіяльності в умовах ринкових відносин.

Художньо-естетичне виховання в сім'ї закладає основи естетичної культури дітей. У родині відбувається перше естетичне сприйняття прекрасного в природі і навколишній дійсності; формуються естетичні смаки і почуття; створюються умови для оволодіння надбаннями національного мистецтва, музики, побуту, ремесел тощо; виховується потреба створювати навколо себе прекрасне; розвиваються таланти і обдарування дітей.

Методи сімейного виховання - це способи, шляхи, за допомогою яких здійснюється цілеспрямований педагогічний вплив батьків на свідомість і поведінку дітей. Вони не вирізняються від розглянутих вище загальних методів виховання, але мають свою специфіку: надзвичайно важливу роль у вихованні дітей відіграє особистий приклад батьків, їх авторитет; вплив на дитину є більш індивідуалізованим і здебільшого ґрунтується на її конкретних вчинках.

Всіма батьками використовуються: переконання (пояснення, настанова, порада, розповідь, навіювання та інші); вправи і

привчання, організація різних доручень і обов'язків дітей, режиму їх навчання, праці та відпочинку; заохочення (похвала, подарунки, цікава для дітей перспектива), покарання (позбавлення задоволень, відмова від дружби). Сімейна педагогіка обережно підходить до покарання дітей і не схвалює методів, які шкодять фізичному і психічному здоров'ю дитини і принижують людську гідність.

Вибір методів залежить від педагогічної культури родини, її уявлення про цінності, розуміння мети виховання, ролі батьків у становленні особистості дитини, стилю взаємин в сім'ї та іншого. Тому методи несуть на собі яскравий відбиток виховних пріоритетів родини: одна хоче виховати покірність, і тому її методи спрямовані на те, щоб дитина безвідмовно виконувала вимоги дорослих; інша вважає більш важливим виховання самостійності, вияв ініціативи і, природно, знаходить для цього відповідні методи.

Різноманітними є **засоби** вирішення виховних завдань в сім'ї. Серед них: слово, фольклор, праця, домашній побут, духовний і моральний клімат родини, символи, атрибути, реліквії сім'ї та інше.

Важливе місце у вихованні дітей у сучасній родині мають зайняти трудові, моральні, естетичні та інші народні звичаї і традиції. Святкування сім'ями дат народного календаря, що включає дати і події, які мають як вселюдський, так і національний характер: День пам'яті (проводи) померлих людей, загиблих воїнів, День перемоги, День матері, Новий рік, Різдво, Великдень, Вербна неділя, Трійця, Івана Купала, Свято зажинок і обжинок, Свято знань, День сім'ї та Національної незалежності. Дати родинного календаря: день родини, дні народження кожного члена сім'ї, сімейні ювілеї, роковини подружнього життя за участю дітей і онуків. Ці заходи сприятимуть єдності поколінь, міцності родини, засвоєнню кращих традицій українського народу, зростанню національної свідомості, самоповаги і поваги до інших народів.